

Sodnikovi.

XV.

Kakor se nesrečnega na smert obsojenega človeka, ko je sodba poterjena, polasti neko brezčutje, da se več ne boji in ne upa, tako je Sodnik mirno čakal dneva, ko se mu razruši nekedar tako veličastno in terdno poslopje njegovega blagostanja. Vendar ta dan ni prišel tako hitro, kakor se je nadejal on in znanci njegovi. Ljubezen do njegove hčere, ali usmiljenje do nesrečnega moža in njegove družine ali pa oboje skupaj, ni dalo Brezarju miru. Dasi je bil Sodnik tako prevzetno in osorno zavernil njegovo blago ponudbo, ukrepal je vendar in ugibal Anton, kako bi bilo pomagati možu brez njegovega privoljenja, proti volji njegovi. In res je, nekaj z obeti in dobro besedo, nekaj pa tudi z gotovim denarjem, dosegel vsaj toliko, da je stvar nekako obvisela.

Tiho in žalostno je bilo sedaj vse pri

Sodnikovih; nihče se skoraj ni upal na glas govoriti, kakor da bi imeli merliča v hiši. Brez hlapca in dekle so bili, družina je sama delala, kolikor je kedó mogel. Sodnik sam in Valentin sta opravljala potrebna hlapčevska dela. Posebno žalostno je bilo videti Andrejčka in Zalko; uboga otroka, prej tako živa in vesela, plazila sta se zdaj vsa pobita in poparjena po hiši, po dvorišči in po vertu. Videla in čutila sta, da je zdaj vse izpremenjeno, a vedela nista, kako in zakaj. Andrej je svojega mlajšega sinka posebno rad imel; prej si ga je večkrat sedé posadil na kolena, ter malo poigral se z njim; zdaj ga ni pogledal, se prav neprijuden je bil z njim, tako da je mater bolelo, ali rekla mu vendar ni nič. Zato se ga je Andrejče tudi ogibal. Vendar skerb mu ni dala pokoja. Ker mu ni hotela mati nič povedati, ujunači se nek dan ter gre

naravnost k očetu, naj že bode kar hoče. Andrej je ravno nekaj pri kolih popravljaj, ko stopi deček predenj ter ga nagovori:

„Mati pravijo, da nič ne vedó; jaz pa vem da vedó, samo povedati mi nočejo; zato vprašam vas, oče: zakaj je zdaj vse tako čudno pri nas? Zakaj ste vi tako žalostni, oče*? „Kaj to tebe skerbi“*? zaverne ga oče osorno.

Ali deček se ne da oplasiti; pogumno dalje vpraša:

„Ali je res, oče, kakor mi je dejal sosedov Francek, da nam bo vse prodano? Jelite, da ni res*? “

Na té besede zavihiti Sodnik ves razkačen kladivo, ki ga je imel v roki, nad svojim sinom rekoč.

„Poberi se mi izpred oči, spaka! če ne — —*!“

Tako serditega Andrejčee še nikoli ni videl svojega očeta; prestrašen odskoči nekoliko v stran, da bi ga ne zadela serdita očetova roka; potem obstoji, reče nič ne; a tako žalostno, tako milo pogleda svojega očeta, da se temu serce stopi. Urno skoči k njemu, privzdigne ga od tal, stisne ga na persi, poljubi mu čelo, potem ga izpusti na tla in naglo otide. Vse to se je tako hitro godilo, da se je deček komaj prav zavedel, kaj se z njim godi; a to je pa izprevidel, da je oče nesrečen, jako nesrečen!

Neko popoldné proti večeru je bil Andrej sam na vertu; na klopi pod drevsom je sedel in premišljal svoj žalostni stan. Čudno se je pač njemu samemu zdelo, kako je to, da stvar še tako dolgo visi; zdaj še le mu je stopilo jasno kakor nikedar poprej pred oči vprašanje: Kaj bode z ženo in otroci? nase ni mislil. Hudo mu je bilo pri serci; zdaj je bil pripravljen storiti vse, kar bi mu bil kedó svetoval, da bi odvernil skrajno nesrečo

od svoje družine; že se je bil skoraj sprijaznil z mislijo, da bi stopil pred zaničevanega Brezarja ter ga prosil: pomagaj, ako moreš! V tem trenutji je naravna ljubezen do družine premagovala prirojeno mu prevzetnost in terdovratnost — v tem trenutji; a kedó bi bil porok, da se mož, ko vstane in nastopi svojo ternjevo pot, ne premisli in ne pade zopet nazaj v svojo staro terdoserčnost in svojeglavnost.

Té težavne poti mu ni bilo treba. Ko je tako zamišljen sedel, približa se mu nekédó kakor tat s tihimi koraki. Bil je Nosan. Ko ga Sodnik nejevoljno pogleda, zapazi, da je človek nekako izpremenjen. Zadnje dni je hodil silno zanemarjen, kakor človek, bi se mu slabo godi; zdaj je imel vso novo obleko in zadovoljnost mu je sijala z obraza.

„Kaj iščeš tod*? “ ogovori ga Sodnik precej osorno.

„Nič ne iščem“, odgovori mu Nosan z nekako zamolklim glasom, kakor da bi ne imel prav dobre vesti. Nekaj bi rad govoril s tabo, tebi na korist, ako boš pameten; ali tukaj ne gré: vstani pojva v tvojo sobo; stvar ni da bi jo vsak slisal*.

„Kar je poštenega, lahko vsak človek slisi*“.

„Pameten bodi, Andrej, drugače ne morem govoriti s teboj*“.

„Jaz pa pravim, povej mi tukaj, kar imaš; če nočeš, pa pojdi, od kodar si prišel: jaz te nisem klical*“.

Ko je Nosan videl, da moža ni premakniti z mesta, začne ogledavati kraj, ali ni nobenega človeka blizo. Ko se je prepričal, da sta sama, oberne se k Sodniku rekoč:

„Vidiš, da nisem napačen človek, Sodnik? Dobro se mi godi, kar lahko vidiš,

vendar nisem pozabil svojih starih prijateljev; če imam jaz, naj imajo tudi drugi; posebno pa ti, če tudi si časi malo neprijazno z mano ravnal; ali to bodi vse pozabljeno*.

„Kaj čeljustáš*! seže mu Sodnik nejevoljen v besedo; „povej hitro in na kratko, kar hočeš; saj dobrega tako nič ne bo*“.

„Dobrega, dobrega, če boš pameten, Andrej*!“

Na to se ozre še enkrat plaho okolo, potem potegne nekaj iz nedrija ter pokaže Sodniku:

„Ali poznaš še to podobo*?“

Sodnik debelo gleda; imel je pred očmi čisto nov stoták.

„Odkód ti to*? vpraša ter ga ostro pogleda.“

„Ta ni sam, še več ti jih lahko pokažem; taki smo zdaj mi, vidiš Sodnik*!“

„Vprašal sem te, odkod si to dobil*.“

„Le počasi, vse se ti pové, samo poterpljenja je treba*“.

„Kaj bi te vprašal, po pošteni poti nisi prišel do tega, to je gotovo*.“

„Po nepošteni tudi ne, samo pameten mora človek biti kakor pravim; ukradeno ni, kakor si morebiti misliš, tudi se silo ni vzeto, ne se zvijačo. Kako bi bilo potem nepošteno pridobljeno*!“

Sodniku se je začelo nekaj dozdevati; vendar rekel ni nič. Čakati je hotel, da se Nosan sam izpové. Ali to ni šlo tako hitro; Nosan naredi silno prebrisan obraz, pomežika se svojimi drobnimi mišjimi očmi ter začne:

„Vidiš, Sodnik, terdi časi so dandanašnji; preveč nas je na svetu; boriti se moramo za svoj živež, kolikor nam ga je treba, da nam sapa ne uide, kakor se kateri more. Z rezanico v glavi se ne pride daleč; pameti je treba in prebrisanosti. Z vélike ceste je treba časi kreniti

na bližnjico; po germovji in ternji se je treba plaziti, če si tudi človek malo roke ali obraz razpraska, da druge prehití. Samo vedeti se mora za bližnjice. Zakaj pa ima človek pamet, da bi je ne rabil v svojo korist? Kedor si more z lahka kruha služiti, kaj bi se ubijal z véliko druhaljo, kakor črna živina! Glej, jaz jih nekaj poznam, lahko bi ti jih imenoval, pa zdaj ti jih še nočem, ki so, ni še dolgo tega, sline požirali; zdaj živé kakor vrabec v prosi. Svoje raztergane kočé so poderli in sezidali so si hiše kakor gradove. Poglej, da ti enega imenujem, Borovščakovega Martina, kako si je hitro opomogel. Ljudje ugibljejo in ugibljejo, nihče nič pravega ne vé, on se jim pa smeje. Pameten je bil, družega nič; sreča mu je roko molila, on jo je prijel za roko, in zdaj je na terdem. Vidiš, Sodnik, ti bi lahko ravno tako, samo da bi hotel. Vidim, da že težko čakaš, ne bom te predolgo prézal, torej naravnost: Našel se je mlad človek, prebrisana glava, da malo takih; on je pravi dobrotnik vseh, ki so brez svoje krivice zagazili v siromaštvo.

Bil je že v sedmi latinski šoli, ali veselilo ga ni čepeti za prašnimi knjigami; popustil je šolske klopi in šel je k vojakom. Ali tudi tu ni našel miru, pregerdó tu ravnajo z ljudmi; molčati je treba in terpeti vsako krivico. Ko bi bil imel kaznovan biti zaradi neke nepremišljene, a resnične in pravične besede, popustil je vojaški stan in pobegnil; zdaj se potika po deželi in skriva pri usmiljenih ljudeh. Večkrat so mu bili že na sledu, ali dobili ga niso in ga ne bodo. Srečen, pri komur poterka on na duri, da naj ga vzame pod streho. Cesar ali kralj ne vem če plačuje tako kakor on vse, kar se mu dá; bogastvo pušča povsod za sabo*.

„To je“, seže mu Sodnik, ki mu je to besedovanje že predolgo terpelo, v besedo; „ta človek denar dela“.

„Ne tako glasno, saj ni treba, da bi vsak slišal, kar govoriva. Tako je, kakor praviš, Sodnik; bankovce dela“.

„In kaj to meni pripoveduješ? reče Sodnik ter vstane nemiren.“

„Ostani nù, ostani, kam se ti tako mudi? Ravno tebi to pripovedujem in upam, da mi boš še kedaj hvaležen, da sem ravno k tebi prišel“.

„Kaj hočeš od mene“?

„Ne bodi kakor vihar, če hočeš da se pogovoriva. Miren bodi in poslušaj, potem stori, kar se ti zdi“.

„Meni se zdi, da sem te že predolgo poslušal“.

„Kako? saj ti nisem še povedal, pokaj sem prav za prav k tebi prišel. Lahko si misliš, da tak človek ne more predolgo prebivati pod eno streho, ako noče, da ga zasledé. Zdaj se mora zopet preseliti in jaz sem ga pregovoril, da pride — k tebi“.

„Zakaj ravno k meni“? reče Sodnik kakor prestrašen.

Nato Nosan nekoliko časa molči, kakor da bi prav ne vedel, kaj bi rekel; ali se pa morebiti ni upal povedati vsega, kar je mislil, da bi Sodnika ne oplašil. Reče mu torej:

„Zato ker je ta kraj najbolj pripraven; pri Sodniku ga ne bode nihče iskal. Veš, tam v tvojem smerečji, tista koliba je kakor nalašč pripravljena za to. Tam ga naselimo, tja mu bomo nosili jedi in pijače, in česar mu bode še treba. Ti samo molči in delaj se, kakor da bi nič ne vedel; za drugo bom že jaz skerbel“.

Zdaj je Sodnik molčal; na obrazu se mu je videlo, da se mu je vnel hud

boj v persih. Čez nekaj časa mu reče z resnim glasom:

„Nosan, ali veš, kaj mi svetuješ? Star si, menim, dovolj; tebi ni treba praviti, da je to veliko hudodelstvo in ostro prepovedano“.

„Ostro prepovedano je res, in to tudi mora biti; kaj bi bilo, ko bi vsak smel kaj takega? Ali je pa to tudi hudodelstvo, pregreha, krivica, to je drugo vprašanje. Ako greš v hudi vročini, lačen in žejen in izpehan, mimo velikega nograda, kjer visi tisoč in tisoč lepih, zrelih grozdov; sline se ti cedé, ako se ti niso že popolnoma posušile; žive duše ni videti blizo; prepovedano je res, ali če sežeš po grozdu, če ga odtergaš in pozoblješ, da si dušo privežeš — prepovedano je res, kakor pravim, ostro prepovedano; mož s puško v roki hodi po nogradu — vendar vprašam te: Ali si storil kaj hudega? ali se bo možu, ki ima toliko grozdja, kaj poznalo? In tebi je vendar pomagano. Deržava, lepa reč, ali pa deržava tudi skerbi zate? ali gane samo z mazincem, da bi ti pomagala? V deržavi ima vsak človek pravico, mirno, da ga nihče ne moti, umreti od glada! Koliko si storil ti zanjo, dokler si mogel? koliko si ji plačal davkov; kaj je ona storila zate? Ali bi ne bila njena dolžnost, pomagati ti zdaj, ko si oslabel; in če tega noče, kakor je dolžna, ali nimaš pravice, vzeti si sam, kar je tako rekoč tvoje po božji in človeški pravici? Če si prisvojiš toliko, da si pomagaš zopet na noge, vprašam te, komu boš storil krivico? ali bo to tvojega sosedu bolelo? Vem, kaj mi hočeš na to odverniti: Kaj bi pa bilo, ko bi vsak to storil? Prijatelj, da se to ne zgodi, zato je že skerbjeno, nič se ne boj. Vsak tega ne more; kedor pa more, ta je ne-

umen, ako tega ne stori. To je samo kakor neko posojilo; saj tudi država jemlje tako na posodo od svojih državljanov, kader je sila; kader si opomoreš, kedó ti pa brani poverniti zopet s časom, kar si na posodo vzel, ako bi te pekla vest. Bodi torej pameten, Sodnik, in ne odganjaj sreče, ki se ti ponuja, morebiti zdaj zadnjikrat“.

Mirno je poslušal Sodnik té krive nauke; pač bi bil lahko mnogokaj na to odgovoril izkušnjavcu; vendar bil je v takem stanji, da se mu ni vse, kar je slišal, tako ničévo zdelo, kakor je bilo v resnici. Ogibajoč se pravega vprašanja začne ga strašiti:

„Ali si pa prav premislil, Nosan, kaj delaš, da meni take stvari pripoveduješ? Ali ne veš, da te imam zdaj v svoji pesti“?

„Sodnik izdajalec, ovaduh? Ne, dobro vem, kaj delam. Lahko bi ti bil dejal, da mi daj roko in besedo, da ostane med nama, kar ti bom povedal; pri tebi tega ni treba; predobro te poznam. Če tudi se nam ne pridružiš, vem, da se nam tebe ni bati. Človek mora vedeti, s kom govori; mož ostane mož, naj se mu še tako hudo godi. Torej, Sodnik, nič pomiselka, odloči se, vdari mi v roko, kakor mož možu, in tvoje stiske je konec“.

„Ne, Nosan; tu ni treba nič pomiselka. Slabo se mi godi res, kaj bi tajil, saj tebi tako ne morem, ko bi hotel. Siromak sem, berač, a dozdam še pošten. Če ne morem družega, pošteno ime hočem zapustiti svojim otrokom, da se jim ne bo treba sramovati svojega očeta še po moji smerti. Če mi ne veš družega sveta, pusti me in hodi z Bogom“!

„To je torej tvoja zadnja beseda“?

„Kakor sem rekel“.

„Kakor te je volja. Komur ni svetovati, njemu ni pomagati. Drugih imam dovolj na izbiro, ki z veseljem sprejmo mojo ponudbo. Saj ni da bi moral ravno ti biti. Srečno“!

In prekanjeni lisjak se je delal, kakor da bi odhajal. Vendar čez nekaj časa se premisli:

„Ne, Sodnik, tako te ne morem pustiti. Veš, mnogo dobrega sem pri tebi vžil, ko se ti je še dobro godilo. Nehvaležen bi bil, ko bi šel drugam. Premisli se, bodi naš, ne boš se kesal. Kaj boš sè svojo poštenostjo? Beračit pojdeš lahko z njo ti in tvoji otroci. Ali ni dolžnost očetu storiti za svoje otroke, kar more? Bojiš se, da bi nas ne zalezli? Nič se ne bati; mi smo previdni in vemo kaj delamo; moja koža je meni tako ljuba, kakor tebi tvoja. Poskusi samo, videl boš, kako je to lahko in brez nevarnosti, samo jezik za zobmi! Nekaj serčnosti se ve da je treba. Ali pomisli, da ti ni druge pomoči. Nekedaj so možje v takem stanji, v kakoršnem si zdaj ti, o polunoči v „ris“ hodili, hudiča klicali in svojo dušo mu zapisavali. Dandanašnji ni več taka navada. Hudič se zdaj ne dá več priklicati, menda ima že toliko duš v peklju, da se za nobeno več ne zmeni. — Tiho, nekédó gre! Premisli to stvar čez noč; jutri pridem zopet o tem času na to mesto. Bodi pameten, Sodnik. Srečno“!

Na to izgine kakor senca. Sodnik je mirno obsedel na svojem mestu. Ni mu dejal da naj pride, ne da naj ne pride.

B. M.

(Dalje prih.)

Massimo d'Azeglio.

Spisal J. Jesenko.

(Konec.)

V preimenitnem govoru zavrača d'Azeglio znano pogodbo, ki sti jo Italija in Francija zastran Rima sklenili 15. septembra 1864. Prebrisaní državnik in pogumni narodnjak pretehtuje od vseh strani imenovano pogodbo ter kaže zbranimu starestinstvu, da ona ne zadostuje ne Franciji (katoličanom) ne Italiji in da bodo iz nje le homatije in razpertije se rodile. Poštenost mu je nad vse. „Prepričani bodimo, da se narodje dobro vladajo in cvetó, kedar jih vodijo pošteni možje, stanovitni in previdni možje, ki gledajo na svojo čast in jo varujejo, ki so nesebični in odkritoserčni ter zmeraj pripravljani žertvovati se za splošni blagor. Če pa mesto takih mož vodijo narode možje brez stanovitnega značaja in potrebne modrosti in previdnosti, propadali bodo in gazili iz slabega v slabeje, naj bode že vlada v Turinu, v Rimu ali v Florenci ali kamor koli jo hočete predstaviti.“ (Elj. str. 437). Pri teh besedah se bralec nehoté spominja onega lista preslavnega „Junija“, ki na nekem mestu: *„the ruin or prosperity of a state depends so much the administration of its governement“* Na drugi strani (438) nadaljuje d'Azeglio: S tem ne mislim vojske začeti z odstopivšimi ministri. Oni so gotovo storili najboljše, kar so znali in mogli; mislim pa s tem pokazati potrebo, največo nujno potrebo, ki nas sili, z nova pridobiti pri vnanjih državah in v Italiji on dobri glas, ono dostojanstvo, ono zaupanje, ki so po besedah grofa Cavourja „*conditio sine qua non*“ našega vhoda

na Kapitol.* D'Azeglio je ostal poštepjak, naj je kot prvi minister vodil sam italijansko politiko, ali naj je kot zasebnik premišljeval osodo svojih rojakov in presojeval delovanje italijanskih ministrov, italijanskih strank. Zato mu je omenjena pogodba prizadevala toliko serčne bridkosti. Tem bridkeje mu je bilo pri serci, ker je eno leto poprej isto vprašanje razpravljal v listu, poslanem Evgeniju Rendu*) ter tudi nasvetoval pogodbo pa z drugačnimi pogoji, ki bi po njegovih mislih zadostovali vsem strankam.

Kakor velik nasprotnik je bil zvijačni politiki premedenega grofa Cavoura, vendar ga je občudoval o velikanskem njenem vspehu. Ko je Cavour 6. junija 1861 umerl in so njegovo smert poročili d'Azegliu, prizadelo mu je toliko bridkosti, da se je zjokal.

„Mislečemu na smert ubogega Kamila (Cavoura), ponavljal je pogostem one dni, „počilo bi mi skoro serce zarad dobrega, katero sem mu želel, in zarad Italije; in vendar nikdo ne more reči, da bi se jaz bil zmerom, zlasti pa zadnji čas prišteval med njegove največe občudovalce“. „Ta novica“, piše prijatelju, „nas je kakor strela pobila. Smert njegova je ena onih velikih dogodeb, s katero nas je previdnost božja vdarila in katerih pomen in imenitnost se precej ne more prevideti. Zanj morebiti je to dobro; odšel ali odmerl je prej, ko se je njegova slava približala zapadu; te osode nimajo vsi“. „Za nas“, piše drugikrat, „je nje-

*) Correspondance politique — v str. 259.; list je pisan 28. prosinca 1863.

gova smert strašanska izkušnja; pa če Bog hoče ohraniti Italijo in če si mi znamo zaslužiti njegovo pomoč, ali je ne bo ohranil — tudi brez Cavoura? Jaz vsaj sem ga obžaloval kakor brata*. Odveč bi bilo, navajati še druga mesta iz njegovih pisem, kajti prednje besede že preočito pričajo, da politično nasprotstvo njemu nikdar ni zaslepilo pameti, da se nikdar ni kazalo kot ostudna strast, ki nič dobrega svojemu nasprotniku priznati noče. D'Azeglio je nasprotoval grofu Cavouru, kedar koli je mislil, da se Cavour poslužuje napačnih ali nepoštenih pomočkov, da domovino vodi po krivi in nevarni ali nečastni poti. Osebnega sovraštva ali nasprotstva, ki se med političnimi nasprotniki žalibože! kaj pogostem kaže, pa med njima nikdar bilo ni.

Leta 1862. septembra meseca je bil d'Azeglio iz Canera, kjer je poleti bival, poklican v Turin, kjer se je sestavljalo izvenredno sodišče za generala Garibaldija. Kaj se ima zgoditi z ujetnikom v Varignani? D'Azeglio, mož, ki nikdar v svojem življenji ni zatajil načel poštenosti, je rad priznal velike zasluge Garibaldija za Italijo, a v danem slučaju je, kot ud onega izvenrednega sodišča, posebno povdarjal, da postave v državi imajo občno veljavo za vse državljane, nobeden ni in ne more biti izvzet, zato se tudi takrat naj ne dela izjema.

V začetku leta 1863. jel je pisati znane „Ricordi“ preimenitne svoje „spomine“. Med tem preimenitnim delom se vendar nikdar ni odtegoval — drugim nalogam; zdaj je delal za korist kake občne naprave, zdaj dobre nasvete dajal mladim prijateljem in znancem, še bolj pogostem pa popolnem mu neznanim možem, ki so se v imenitnih slučajih in vprašanjih

do njega obračali. V tem oziru navedem naj tukaj list, ki obsega razen občno veljavnih načel neprecenljive svete namenjene narastajoči mladini, nadi boljše bodočnosti. „Prašate me za svet; list vaš pa mi kaže, da si veste tudi sami dobro svetovati. Politika ima žalostno osodo biti edino znanstvo ali bolje rečeno, edina umetnost, o kateri vsi mislijo, da jo razumejo, poznajo in da se vedo z njo prav pečati, če se je prav nikdar učili niso*.

„Jaz pa mislim, da je politika kakor medicina umetnost, zastavljena na razna znanstva, na natančno znanje dogodeb, in le na te se more opirati. Pred vsem treba je poznati zgodovino, treba jo je imeti v mazinci; kajti kedor hoče določiti kaj se bode zgodilo, mora vedeti, kaj se je v enakem ali primernem slučaju bilo v preteklosti zgodilo. — Da spoznamo kaj koristi ali škoduje neodvisnosti in svobodi, razvoju in kreposti narodov, da spoznamo kako narodi postajajo in se razvijajo in kako propadajo in ginejo, treba je gledati v preteklost in opazovati in preiskavati izgled narodov v njihovi preteklosti. — Če imenujem tu zgodovino, obsega ta beseda vsa znanstva, katere poznati treba je političnemu pisatelju. Potem treba je poznati ljudi in vedeti, kako jih je moči napotiti k delu, kako se dajo pregovoriti, kako se dajo priviti, da se žertvujejo, kajti brez požertvovanja se na tem sveti nič dobrega ne stori. — Če je vse to res in če je tudi res — in o tem mislim se gotovo skladava — da je nedostojno možu, tuje misli prisvojiti si brez premišljevanja; temveč vsak mora misli si ustanoviti z lastnim preiskavanjem, z lastno razsodnostjo, z lastnim prepričanjem —, če je vse to res, prašam

vas, ali je mogoče, da bi kedo pred 30. letom svoje starosti imel toliko časa prisvojiti si celo versto znanstev, brez katerih nikdo svojih misli na trdno podlogo podpirati ne more. — Če vam so dosledni moji sklepi, imate tedaj odgovor na svoje vprašanje. — Mladenci naj tedaj učé se teorij: možjé naj z ozirom na primerne slučaje po njih ravnajo in starčki, ki imajo dosti izkušenj ali bi jih vsaj morali imeti, naj seznanjajo z njimi tiste, ki pridejo za njimi, če naleté osebe dovolj razsodne, da jih vedo primerno ceniti. — — — Po vsem tem pa se politika dela s primernim postopanjem. Tega se človek ne more naučiti: to mu je prirojeno ali pa ne —; politično oko je kakor oko zdravniško. Politično oko je dar božji in zato so tako redki pravi deržavniki*.

Kjer je mladina, tam je bodočnost; zato je d'Azeglio zadnja leta skoro neprenehoma deloval, da bi med mlade Italijane zasejal zdrava načela. Ta blagi namen ga je tudi določil, da se je dve leti pred smertjo poprijel trudapolnega obširnega dela. Začetkom leta 1863. jel je namreč spisavati „I miei Ricordi“, knjiga, katerej nima nobeden narod evropski enake na stran postaviti. Žalibog da je prezgodnja smert starčku pero iz izderla, kajti knjiga v dveh precej debelih zvezkih obsega le življenje njegovo do leta 1846. Blagi namen svojemu narodu koristiti ga je neprestano vodil pri spisovanji rečene knjige; le ta blagi namen je podpiral njegovo železno voljo, da je celó zadnje mesece svojega življenja zmeraj z nova poprijemal za pero in nadaljeval svoje spomine, dasi so ga semtertje prav velike telesne slabosti in bolezní tlačile. V teh spominskih svojih je d'Azeglio Italijanom z izgledi in lepo

besedo pokazal, kako se morajo preroditi, če hočejo razkosano domovino zediniti in jo potem močno ohraniti proti vsem sovražnikom. Najnevarniši sovražniki Italije niso Avstrijanci, ampak Italijani sami. Zakaj? Zato ker so Italijani hoteli ustanoviti novo Italijo, sami pa so hoteli ostati stari Italijani kakor so bili poprej, z vsemi napakami, ki so že od starodavnih časov njih dedščina. Italijani mislijo Italijo pre narediti, a nobeden med njimi ne misli, da je treba prej samega sebe pre narediti. Italijani kakor nobeno drugo ljudstvo ne bodo prej močen narod, dobro upravljen in uravnan, zavarovan proti tujim in proti notranjim rogoviležem, popolnem svoboden in sam sebi svojo osodo določujoč narod, dokler vsak — visokega, nizkega in srednjega stanu — ne bode izpolnjeval svojih dolžnosti. Dolžnosti izpolnjevati, zmeraj najboljše storiti ali vsaj vse storiti, kar nam je mogoče, je mnogokrat zoperno; treba je trdne volje, treba je prepričanja, da vsak svojo dolžnost mora storiti ne zato, ker mu morebiti koristi ali mu veselje dela, ampak zato, ker je njegova dolžnost. Ta močna volja, to prepričanje, nadaljuje d'Azeglio v predgovoru, je on blagi dar, ki ga imenujemo značaj. Zato pravim, da prva potreba Italijanov je, da sami sebe prerodé, da postanejo Italijani poštenega in močnega značaja; — — — a Bogu bodi potoženo, ustvarila se je Italija, pa ustvarili se niso Italijani*. Poleg imenitnega tega dela bilo bi odveč še omeniti, da je zadnje leto svojega življenja o novih volitvah za parlament zopet pred občinstvo stopil s „pismom do volilcev (Lettera agli elettori)“. Če je knjižica prav pisana bila v preprostem jeziku ter je obsegala prav navadna, skoro sploh znana načela,

vendar se je ljudstvu jako prikupila; naglo se je bila v tisoč in tisoč iztisih razširila po vsej Italiji.

Konec leta 1865. je sploh poštovani narodnjak v svojem letovišči ob Jelikem jezeru zbolel za merzlico. Bolezen je prihajala zmeraj hujša; zato so ga preselili v Turin, kjer je 15. prosinca 1866. ob petih popoldan, po polnem udan v voljo božjo, umerl. Sprevod bil je jako veličasten; razen kraljeve rodovine in

ministrov spremljali so ga tudi zastopniki raznih mest in strank italijanskih, globoko čuté, da je z Massimom d'Azegliem umerl eden največih Italijanov našega stoletja.

Taki so pervaki pri drugih narodih; le takim delavnim in skoz in skoz značajnim, prebrisanim in nesebičnim možem pristoji tudi častno ime pervak, ne pa duševnim vešam in publim ropotačem!

Narodna skupščina francozka.

Spisal Franjo Šuklje.

(Dalje.)

A kedó je on poslanec, kateri, dosihmal skoraj apatičen, se sedaj na govorniški oder spravi ter takoj vso pozornost zbornice na se oberne? Kako sladko mu tečejo besede od ust, kako lepo se mu zapletajo krasne podobe in plemenite misli, kako pazno ga poslušajo tovariši, obsipaje ga konečno z burno pohvalo! To je Vergniaud, poleg Mirabeu-a prvi govornik francozke revolucije, ponos girondistične stranke, katera v njem česti svojega najsijajnejšega zastopnika. Prej mlad odvetnik v Bordeaux-u, bil je od svojih rojakov izvoljen v postavodajni zbor, potem v konvencijo. Kmalu ga je poznala Evropa; govor njegov 3. jul. 1792., v katerem strastno napada kralja in vlado, očitaje jima soglasje s sovražnimi četami, ki so ravno kar se pomikale čez francozke meje, govor, katerega konča s predlogom, naj zbornica slovesno izreče, da je „domovina v nevarnosti“, je zgodovinsko delo in se dá v svoji formalni doveršenosti, v svoji kreposti in pomenljivosti pač pri-

merjati najboljšim proizvodom staroklasične zgovernosti. Ko je 10. avg. 1792. ponižani kralj zavetja iskal v postavodajnem zboru, predlagal je Vergniaud, naj se začasno odstavi kralj ter z rodbino vred izroči narodovemu nadzorstvu. Tudi v konvenciji čujemo večkrat močno njegovo besedo, pač najlepše takrat, ko iz usmiljenja do nesrečnega Ljudevita XVI. gledé na kazen predlaga poziv do naroda. Kralja ni mogel rešiti, samega sebe in stranko svojo je spravil v nevarnost! Dne 2. jun. 1793. pahnili so tudi njega iz zbornice, 24. okt. istega leta so ga tirali z 20 tovariši, med njimi Brissot in Gensonné, pred revolucijsko sodišče, katero je vse na smert obsodilo. Vergniaud sam je primerjal revolucijo bogu Saturnu, požirajočemu svoje otroke: ravno s to podobó si je prerokoval svojo osodo! V petih vozovih peljajo na morišče girondistične poslance, ki še med potjo kričijo; „Vive la république“! Pod giljotino zapojejo še pesem polno svobodoljubja, s krepkim

refrènom: „Raji smert nego sužnost“ (Plutôt la mort que l'esclavage). A slabjši in redkejši postajajo glasovi, le enega še čujejo gledalci, potem omolkne tudi ta, omolkne na veke — in Gironda ni bilo več! Poginila je stranka, kateri na slavo ne vem lepše sodbe od one, katero je izustil političen protivnik a imeniten zgodovinar: „Ils aimèrent sincèrement la liberté“! Iskreno so ljubili svobodo! (Mortimer-Ternaux, l'histoire de la terreur, VII. 429.)

Druga a nič manj bridka osoda čaka slavnega učenjaka, katerega tudi nahajamo na desni strani zbornice, Marie Jean-a Condorcet-a. Ta matematik in filozof je bil že l. 1769., komaj 26 let star, za stalnega tajnika francozke akademije imenovan in akademiji v Berlinu in Petrogradu sti ga prištevali svojim najodličnejšim udom. Ali revolucija je iztirala tudi njega iz mirnega delovanja in dasiravno rodom plemenitnik, marquis, poprijel se je petdesetleten mož z največim navdušenjem svobodnih nazorov. V konvenciji, kjer je izdelal načrt ustave l. 1793., pridruži se girondistom in katastrofa te stranke zadene tudi njega. Ko ga prekličejo, posreči se mu, da najde varno zavetje pri neki blagi ženi, madame de Vernet, kjer se skriva osem mesecev. Ali misel, da se njegova dobrotnica njemu na ljubo smertni nevarnosti razpostavlja, muči ga tako, da ji nekega dne uide ter potem več dni po pariski okolici tava. Skriva se po hostah, lakota in mraz ga tareta, rana na nogi mu prizadeva velike bolečine, moči ga zapuščajo — na pol mertev se upa tedaj vendar med ljudi ter stopi v majheno kerčmo v Clamartu. Zahteva od kerčmarja jedi in sicer si omisli jajčnik (omeleto) — a ta jed ga je iz-

dala! Ko ga namreč mož vpraša, iz koliko jaje naj napravi omeleto, odgovori nesrečni učenjak, ki je v sebi združeval vse znanstveno znanje iste dobe, poznal zakone svetovnega razvoja, ki se pa nikedar ni brigal za to, kar se potrebuje za to navadno jed, brez vsega premisleka: „Iz dvanajstih“! Kerčmar ga stermeč pogleda, vpraša ga za potne listine, katerih nima, primerja raztergano obleko z belimi truda nenavajenimi rokami, ter ga kot sumnega žene pred revolucijski odbor dotičnega kraja. Tam se hoče Condorcet izgovarjati, da se imenuje Simon in da je bil prej strežaj, ali ko ga preiskujejo, najdejo pri njem, pri strežaji, eksemplar Horacija, ob robež popisanega in polnega opomb in dostavkov v latinskem jeziku. Tirajo ga do Chatillona, kjer omedli od samega glada in truda, potem ga zapró v Bourg l'Égalité. Ko pa drugo jutro — 9. apr. 1794. — jetnišničar v njegovo ječo stopi, leži jetnik na tleh nem in mertev! V perstanu je hranil Condorcet porcijo strupa, s katerim se je tako rešil — giljotine!

Samomor ali kervnik, to je prežalostna alternativa, katero bode nemila osoda stavila tem poslancem na desnici. Kaj malo jih bode takih, da srečno odnesó svoje življenje: pogumni Lanjuinais, Isnard, Louvet . . . In ko jih bodo l. 1795. nazaj poklicali v konvencijo, s kakimi tožnimi občutki bodo pač ti ostanki girondistov se ozirali po praznih prostorih, kjer je nekedaj se borilo toliko poštenih, nadarjenih, plemenitih možakov!

Pač se dá primerjati borba in umiranje te stranke ginljivi žaloigri; a tudi tu ne pogršamo one tragične krivde, katera v drami prouzročuje propad in

pogin junaka ter nas vsaj nekoliko sprizajzni z njegovo osodo. Našli bodemo to krivdo girondistov, če prav ne v tem, da so uničili vlado in družbo, ki sti bili enako nezdravi, enako popačeni. Našli jo bodemo v tem, da so girondisti, vneti za svoja načela in preslepljeni od svojih strasti, osebno mnenje stavili nad javni

blagor ter notranji boj pričeli v trenutku, ko je vsa Evropa napadala Francijo, ko je v Vendeji, Lyonu in Toulonu kraljeva stranka se vzdignila in ko ni bilo drugega pomočka, narod rešiti tujega jarma nego — popolna složnost, brezskrajna požertvovalnost in brezobzirna enérģija!

(Dalje prih.)

Živalski pogovori.

2. Penica in kanarček.

(Dalje in konec.)

Penica. In kaj potem?

Kanarček. Prišel sem zopet k tičarju. Tam me je videl in kupil moj sedanji gospodar. Zdaj bi rad tu ostal vse svoje žive dni. Dolgo časa nisem še na svetu, vendar sem videl že toliko žalostnega, da bi sedaj rad v miru živel. Tu vidim same vesele in zadovoljne obraze in to je moje veselje. Zdaj mi ti povej, kako se je tebi godilo.

Penica. Jaz ne morem reči, da sem kaj tako posebnega doživela kakor ti, vendar kar vem, to ti rada povem za kratek čas. Rodila sem se v lepem zelenem gozdu. Bilo nas je petero. Lepo na gorkem smo čepeli v mehki posteljšici in čakali, kedaj nam prileti oče ali mati s červičem ali gosenco v kljumu. Imela sta z nami veliko truda, zlasti o slabem vremenu. V dežji in v hladni noči je mati razgernila svoje mehke peroti nad nami in nas grela. Ko smo bili že dorasli in izgubili mišjo dlako, potem je bil še le pravi križ z nami. Gnezdo nam je bilo pretesno, veni smo silili, oče in mati sta nama pa branila. Strašila sta nas z dihurjem, sovo in srakopérjem, ako se

upamo na dan, ko nismo bili še prav godni. Prišel nam je drug sovražnik. Pastir, ki je blizo zraven krave pasel, stikal je po germovji in nas zagledal. Ko je videl da smo že precej godni, vzel nas je z gnezdom vred. O kako žalostno sta vpila oče in mati; ali vse ni nič pomagalo. Šel je vesel z gnezdom v rokah, oče in mati sta ga pa še daleč spremila. Potem se verneta žalostna in obletavata mesto, kjer je bilo prej gnezdo. Kar se jima jaz oglasim! Deček namreč ni mogel sè svojo roko gnezda dobro pokriti in tako se je meni, ki sem bila menda najkrepkeja, posrečilo, da sem se mu izmuzala in ušla v germovje. O kako sta bila oče in mati vesela, ko sta zaslišala moje čivkanje in me kmalo potem zagledala! Kaj je bilo z mojimi bratci in sestricami potem, ne vem; meni se je dobro godilo. Najboljše hrane sem imela, da je nisem mogla vse povžiti. Jemala sem samo še, kar mi je posebno dobro ugajalo. Prav razvajeno in presirno otroče sem bila. Ne da bi bila letala jaz za njima, skrivala sem se jima iz same porednosti po gošči, da sta me morala iskati in klicati.

Ali tudi tega veselja je bilo konec. Bližala se je jesen. Jaz še vedno nisem hotela sama jesti, raji sem se dala pitati, kar je bolj prijetno. Slednjič ni bilo očeta več videti, ali se me je bil naveličal, ali se mu je bila pa kaka nesreča pripetila. Mati mi je ostala zvesta. Ko sem tako z njo po germovji letala, zagledam nekaj čudnega, v germu še nikoli prej nisem videla nič enakega. Radovedna priletim bliže pogledat, kaj je to: mati pa za mano. Kar zagledam v tisti čudni napravi lepega, belega červiča privezanega, ali káli, tako zapeljivo se je vil in zgibal, da si nisem mogla kaj, tega červiča si moram privoščiti! Mati je strašno kričala ter me svarila, naj ne hodim blizo, da se ne vjamem. Ali mene je to le še bolj gnalo; svoje matere nisem nikoli poslušala. Urno skočim nad červiča in klop! je dejalo. Meni se je zablistalo pred očmi in zašumelo po ušesih, kakor da bi me bil kedo po glavi vdaril. V tesni kletki sem se zbudila in zavedela; bila sem pri tičarji vjeta! Kaka izpremema! Skakala sem po svoji ječi in poskušavala na vse strani, kako bi se ušlo; zastonj! Najlepše perje svoje sem izgubila, oguljena sem bila kakor miš in kri mi je kapala iz kljuna. Spoznala sem na zadnje, da mi vse nič ne pomaga; vdala sem se torej v svojo osodo. Prihajalo je mnogo kupcev, zame se ni noben zmenil, ker sem bila tako oskubena. Sčasom mi je začelo novo pérje rasti; to je jako neprijetno, kakor ti je znano; težave so me obhajale, ni se mi ljubilo ne jesti ne piti; smerti sem si želela. Ali minilo je tudi to. Čez nekaj časa sem dobila novo perje po vsem životu, in rekli so mi, da sem lepa. Kupci so popraševali po meni a moj gospodar se je kerčil; močno me je hvalil in terdil, da sem posebno plemenitega rodu. To je

bilo meni jako po volji in začela sem si kaj domišljevati zaradi svoje lepote in plemenitosti. Tako je bilo moje življenje še precej prijetno, gospodar me je bil dejal v večo kletko in sploh je zame lepo skerbel; ali tu pride zopet nekaj novega. Začelo se je čudno gibati po meni, nepokoj se me je polastil; neko čudno hrepenenje se mi je zbudilo v persih; gnalo me je in vleklo, sama nisem vedela kam. Nemirno sem skakala po svoji ječi, pokoja nisem našla ne podnevi ne ponoči. Od ljudi sem zvedela, ko so se pogovarjali, kaj je to. Prišel je bil čas, ko tiči odhajajo v južne dežele. Tudi meni se je bilo zbudilo to hrepenenje ali zapor mi je branil z njimi. Temu se pravi, kakor sem slišala, „nagón“.

Kanarček. Mi kaj takega ne poznamo, ker se rodimo in živimo vedno v zaporu. Todà dalje!

Peniça. Že sem skoraj pri kraji. Nek dan je prišel naš sedanji gospodar in me je kupil, prav drago me je plačal, kakor se je govorilo. In zdaj sem tukaj. To je vse, kar vem. — Vi se torej, kakor pravijo vsi v zaporu rodite. To je čudno.

Kanarček. Tukaj, v teh merzlih krajih. To ni naša prava domovina; tam nekje daleč, daleč na jugu, onkraj morja smo mi doma, na nekem otoku, ki se po nas imenuje ali pa mi po njem. Tam se zdaj živé naši sorodniki v prostosti, kakor vi tod; samo da niso tako beli in rumeni kakor smo mi; tako pérje smo dobili v sužnjosti. Nič napačna zamena! Lepi smo tukaj, nihče ne more reči, da ne; naši bratje na jugu pa pravijo da so nekako bolj vrabcem podobni. Sploh terdijo učenjaki, kakor sem slišal, da so vrabci naši pravi bratje. Imenitno ni to sorodstvo, jaz se prav sramujem takih bratov, ali kaj se hoče; saj se tudi človeku časi

tako godi, da ima gospod terdega kmeta za brata.

Penica. Tako je torej, to se mi je že pač dozdevalo, da niste v teh krajih doma, ker nisem še nikoli nikjer v gozdu kanarčka videla. Vi ste torej že popolnoma vajeni sužnjosti. Pri nas je drugače. Strašno hudo nam je s konca, ko smo vjeti; mnogo jih je, ki poginejo že v prvih dnevih. A s časom, ko se privadimo, nam ni tako hudo, kakor nekateri mislijo.

Kanarček. Prav praviš. Naš gospodar je imel črnoglavčka, kakor je pravil, dve leti. Bilo je v lepem mesecu majniku, ko vse cvete in zeleni in ko se tiči ženijo. Imel ga je na vertu. Ko mu je snažil kletko in je bil vratca odpert, pustil, izleti mu črnoglavček. Mož je bil prepričan, da ga ne bo nikedar več videl, tolikanj bolj, ker ga ni bilo videti ne slišati ves tist dan. Drugo jutro ga zasliši na bližnjem drevesu; nato vzame v roko kakor po navadi nekoliko mravljinčjih jajčec in ga začne vabiti. Tič se mu bliža od veje do veje doli, skoči mu na roko, pozoblje nekoliko jajčec, potem se dá mirno nesti, na roki mu čepeč, v kletko. Ko so bila vratca zaperta, potem ti začne prepevati, da je bilo veselje. Tako je gospodar sam pravil, in njemu se smé verjeti. Tisto je že prav, da je prepovedano tiče lo-

viti, da jih jedó; ali v kletkah jih imeti, to ni nič napačnega. Saj kedor ima tiča, gotovo dobro skerbi zanj, da mu veselje dela; človek raji sam strada, da more dati tiču, česar potrebuje. Meni se zdi, da človek, ki ima tiča za svoje veselje, ne more biti čisto surov. Sram pa bodi vsakega, kateri drobne tiče je; tak človek nima pravice imenovati se omikanega, bodi si še tako učen in ime-niten gospod.

Penica. Jaz tudi pravim, da ni nič napačnega imeti nas v zaporu; samo da je kletka dovolj prostorna in snažna, in da se nam daje, česar nam treba. Tu živimo vsaj brez nevarnosti; ni se nam baťi sovražnikov, katerih imamo toliko, da nas zalázujejo in nam po življenji strežejo. S pomladi in po leti je res prijetno po gozdih in po vertih; ali ko pride huda zima, koliko je ubogemu tiču terpeti, če tukaj ostane; in če se napoti v južne kraje, koliko težav in nevarnosti ga čaka po poti! Kako malo se jih verne s pomladi zopet v dragi, domači kraj! Ženiti se, nanašati in mlade imeti, to je tudi gotovo lepo; ali koliko gnezd razdere vihar ali hudobna človeška roka, kolikókrat se jajčka ali celo mladiči poberó in ves trud je bil zastonj!

Kanarček. Glej, gospodinja se nam bliža, gotovo bo pa zopet kaj dobrega za kosilo!
B. M.

Ali nam je potreba domačih pisateljic?

Pisateljic so imeli Slovenci do zdaj prav malo; pa tudi zanaprej ne pričakujemo tako naglo večega števila. Razgovor o prihodnjih naših pisateljicah je tedaj nehvaležen predmet. Ali slovenske moči so omejene na vse strani; ne

smemo nobene izgubljati ali rabiti nepri-merno.

Ako se pečajo naši pisatelji radi sé zgodovinskimi ženami tujih narodov, jim tudi preteklost naših radi prepuščamo; tu pa naj nam dovolé izpregovoriti o onih

ženskah, ki želé delovati s peresom v prihodnosti za slovenski narod. Želimo nepristransko pokazati jim stališče, s katerega nam je edino mogoče ali odobravati ali pa zametavati žensko pisateljstvo pri nas. Odgovornost naj potem prevzamejo za se same, ako ne delujejo po svojih močeh, kakor zahtevajo slovenske razmere. Nočemo jim torej delati krivice; zato pa želimo, da nam ne škodujejo, pač pa koristijo narodu najprimerneše, kolikor je mogoče.

Tako smo svojo namero opravičili. Da pa jo pojasnujemo v leposlovnem listu, to ima dober razlog v mnenji, da leposlovne liste rade prebirajo, in v tem, da so pisateljice tudi pri nas preoravale do zdaj najrajše leposlovno polje.

L

Ko bi morali razjasnjevati žensko zmožnost na sploh, muditi bi se nam bilo dolgo časa. Tako pa nam je pot okrajšana, ker se nam je treba opirati samo na dosedanjo zgodovino drugod in tudi pri nas.

Ko bi se kazala ženska zmožnost na čez in čez še takó neugodna, ne mogli bi tajiti, da ni narava storila tu pa tam kake izjeme, in da se ne bodé ogibala vsled enakih zakonov vsaj takih izjem tudi v prihodnje, kakor ne drugod, tako tudi pri nas. Narava bi bila po takih mislih sicer bolj skopa mačeha nego dobra mati. Ženske pa bi se vendar lahko tolažile s tem, da narava nič boljše ne ravna tudi gledé na pisatelje, ker tudi njih je razmerno le malo, in bi jih bilo gotovo še manj, ko bi se gibali v enako neugodnih vnanjih razmerah, kakoršne so usojene ženskemu spolu do sedanjega veka.

Bolj imenitno je vedeti, ali imajo pri

nas ženske toliko prilike, da se sposobijo tudi za javno pero.

Ako so si upale nekatere pisateljice do zdaj, imajo od zdaj še večo priliko, izobraziti se tudi za take potrebe. Opomnimo samo, da imamo ženska pripravnišča kakor moška. Ako se tukaj izobrazijo učitelji, da tudi kaj spišejo, ali bi vsaj lahko spisali, imajo ženske enake predmete in pogoje, da dosežejo enake stopinje sposobnosti tudi za pero.

Nam pa tako daleč segati še tređa ni. Med moškimi, ki so celó više izobraženi, tudi si ne upajo vsi pisateljice. Tudi med njimi je malo število pisateljev, in oni, ki pišejo, se pripravljajo in urijo zunaj šole.

Ravno takó ni treba meriti ženskih pomiki, ki jo dobivajo samo po šolah. Kakor se izurijo moški še le zunaj šole in kakor je med njimi mnogo izverstnih samoukov, ravno takó imajo mnogokateré ženske priliko in voljo, izobraževati se posebej in dopolnjevati šolske nauke.

Izkušnje vsakdanjega življenja pa tudi za ženske niso premajhene. Gibljejo se v enakem zraku, kakor moški; imajo opraviti z enakimi življi kakor moški. Ako pa je moškemu odperta širja pot po svetu, imajo ženske toliko več niti domačega življenja razvozlavati in zasukavati. Kar moški le po verhu ogledujejo in debelo razdelujejo, ženske na tenko presejajo in prirejajo tako fino, da moško oko še zapazi ne vsega. Ko bi tedaj ženska ne imela nič podobnih in enakih izkušenj z moškimi, ne moremo jim odrekati vsaj posebnega svetá, v katerem so one same doma. Na to stran je tedaj žensko pero vsaj toliko sposobno, kolikor moško. In ko bi se pri vsem tem ne znale sukati samostalno s peresom, imajo navadno za seboj in zraven

sebe kako posebno vodstvo, katero jim zbuja moči in pogum tudi za javno besedo.

Književna zgodovina bi vedela poterditi, da so bile pisateljice v zvezi z učejnjaki in spretnimi pisatelji, kateri so jih pripravljali za javnost. Družabne razmere so ukoreninile v ženskah sodbo in predsodke, da nimajo tudi duševne samostalnosti. Zató se varuje vsaka pisateljica delovati brez vodstva, in le po terdnem prepričanji si upa izročiti ta ali ona občinstvu svoje proizvode.

Po vsem smemo sklepati, da so one zaradi družabnih razmer in vsakdanjih izkušenj previdniše v svojih pismenih izjavah nego moški. Tudi vidijo, da jim je še dolgo take previdnosti treba. Modro postopajo in to je njim in občinstvu v prid.

Občinstvo je tedaj lahko brez strahu pred škodo ženskega pisateljevanja. To velja zlasti za nas Slovence.

Poglejmo le, kako one ravnajo. Na sploh one nočejo dajati knjig na svojo roko v tisek. Brezizjemno svoje izdelke izročajo moškim rokam v presojevanje, predno jih obelodanjajo. Časopisni in sobnobi uredniki so navadno presojevalci takih ženskih del.

Ako so uredniki do zdaj sodili premehko mnogotero delce iz ženskih rok, je to sicer napaka, kakoršnih ne moremo dopuščati zanaprej; opravičujemo pa pretoklost zaradi posebnih razmer in doslednosti v prizanašanji.

Sploh znana resnica namreč je pri nas, da so uredniki morali do zdaj previdno voditi domače pisateljske moči. Niso jih smeli preostro soditi in grajati. Kjer koli so videli, da bi se vzgojila s časom pisateljska moč, izpodbujali so

jo pri začetku, popravljali so perve poskušnje in tako tudi sprejeli mnogokaj nezrelega. Moškim pisateljem so na sploh tako prizanašali; za ženske so se enako védli po pravici in še z boljšimi razlogi. Ženskih je bilo manj, in je bil že pogum hvale vreden, da so se poprijele dela za javnost.

Zdaj so na to stran razmere že ugodniše tudi za književnost. Milosti brez zasluženja ni tako lahko doseči tudi pri urednikih. V tem oziru nimamo se bati zaradi večje nezrelosti pri pisateljicah, kakor na sploh pri pisateljih.

Pa tudi ko bi ženske stopile na svojo roko z deli na dan, ni se bati, da se niso skerbno napravljale za tako delo. Še celo priporočalo bi jih, ker bi ravno s tem pokazale, da imajo od koder koli veliko zavest o svojih duševnih močeh.

Še drug jako imeniten vzrok pisateljicam zljajšuje pot v našo književnost.

Slovensko slovstvo ne more hoditi po visokih nogah. Merilo za splošno izobraženost mora biti pri nas v najugodnišem slučaju v sredi med visočinami in nižavami. Občinstvo ne potrebuje duševne hrane, kakoršno izročajo strokovnjaki učenim akademijam. To se ne godi tudi pri najizobraženejših narodih. In „Matica slovenska“, kakor tudi druge „Matice“, so same tako pohlevne, da ne marajo samo za strokovnjaško ali tudi le kolikaj preučeno osnovano gradivo. Tudi ti zavodi, ki so si vzeli najviše narodno merilo, hočejo izobraziti bolj na široko, kakor pa širiti védo na znotraj. Splošno hrepenenje pri vseh narodih se je vzbudilo vso védo in vse znanje prirejati za večje občinstvo in lajše pisati nego nekedaj. France Podgornik.

(Dalje prih.)

Slovenski glasnik.

DEVETA PODOBA.

Tudi današnja podoba je zdelal gosp. Janez Šubic. Predmet ji je vzet iz S. Jenkove pesmi:

Studenca.

Vštric spod goré zeléne
Izvirata študenca dva,
In kakor pot ju žene,
Hitíta v plan nevtégama.

Na dvoje gresta pöta,
Na dvoje bolj, skoz bolj navdöl;
Končála teke bota.
Al več se vídela nikol.

— „Velika srpska narodna lira“, zbirka serbskih narodnih pesmi, je izšla ravno-
kar v Belem gradu. To zbirko, katera ima 822
pesmi, je izdala knjigarna Velimira Valožiča
v Belem gradu. Str. 574. Cena 1 gl.

— Časopis: „Revue slave...“ o katerem
smo že letos govorili, je začel izhajati v Var-
šavi.

— „Srpsko učeno društvo“ v Belem
gradu je imelo 18. julija svoj zbor, v katerem
je izvolilo našega slavnega učenjaka g. dr. J.
Kreka, profesorja slavistike na graškem vse-
učilišči za svojega dopisujočega uda. V tem
zboru je bilo prebrano „Poročilo“ društvenega
delovanja; o njem homo poročali, kader bo
obelodanjeno. Društvu je bil predsednik znani
jezikoslovec dr. J. Daničić; na njegovo mesto
je bil izvoljen na omenjenem zboru dr. Jos.
Pančić.

— Društvo: „The London Religions
Tract Society“ izdaje pridno svoje knjige
v 120 jezikih ter jih razpošílja po vesoljnem
svetu. Te knjige so moralnoukovite vsebine.
Od serbskih spisov je izdalo omenjeno društvo
do sedaj dosti knjig, kakor: „Neven cveče“,

„Riznica pripovedaka“, „Kovčezic pripovedaka“,
„Zora“, „Mati medju svojom decom“.

— „Cilindar“, saljiva igra od J. Strajčiča,
ki je izšla v „Javoru“, tiskana je v posebni
knjižici. Novi sad. Cena 30 kr.

— „Djela Jakova Ignjatovića“. Pervo
knjigo Ignjatovičevih spisov je izdala „Matica
srpska“. Drugo knjigo bode izdala tiskarna
„Narodnega glasnika“ (pol. lista) v Temišvaru.
Vsebina druge knjige: „Krv za rod“, „Jedna
ženidba“, „Jedan slepac“, „Dušan srpska slava“,
„Crnogorstvo“ Cena 1 Gld. Če se bode oglasilo
dosti naročnikov, pride še letos na svetlobo
III. in IV. knjiga del serbskega pisatelja J. Ignja-
tovića. Naročnina naj se pošílja z naslovom:
Buchdruckerei des „Narodni glasnik“, Temesvar,
Josefstadt, Schiffgasse 17.

— „Die serbischen Volkslieder über
die Kosovoschlacht (1389)“. Ta spis Sto-
jana Novakovića bode prinesel še letos Jagičev
„Archiv für slavische Philologie“. O pesmih, ki
nam poročajo o boji na Kosovem polji, se je
že mnogo razpravljalo. V najnovejšem času
prizadevajo si nekateri Serbi in Hervati zložiti
iz kosovskih pesmi epos, kateri bi obsegal
vse dogodbe zaporedoma o boji na Kosovem
polji. L. 1877. je izdal A. Pavić v Zagrebu
knjižico z napisom: „Narodne pjesme o boju
na Kosovu godine 1389“. Enako knjižico je
izdal tudi St. Novaković. Naposled so se za-
čeli pravdati pisatelji o tem, ali te pesmi pri-
padajo Serbom ali Hervatom. Stojan Novaković
bode nam med ostalim odgovoril na vprašanje
(kakor Javor poroča): Kome jugoslavenskom
plemenu pripadajo junacke narodne pesme, na-
ročito kosovske. In o tem bodemo poročali
kedar pozneje.

Temu listu je priložena deveta podoba:
„Studenca“.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 5 gl. za vse leto s podobami, 250 za pol leta;
4 gl. za vse leto brez podob, 2 gl. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing,
Zellerhof 6.

Janek Sabio rical

litogra. L. C. Zamiatki (v. 1894)

STUDENCA.